

27.5.2014

Opetus ja kulttuuriministeriö

Viite: OKM059:00/2012

Talentian lausunto varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän esityksistä

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia pitää päivähoitolainsäädännön uudistamista erittäin tarpeellisena. Varhaiskasvatuksen lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti ei ole valmis lakikokonaisuus, joten Talentia keskittyy tässä lausunnossa vain keskeisiin varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttaviin lainsäädännön uudistamistarpeisiin.

Raportin mukaan lapsella on oikeus oman edun mukaiseen laadukkaaseen, suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen, joka muodostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta.

Lainsäädännön pykäläluonnoksissa mainitaan myös lapsen huoltajien oikeus saada lapselle varhaiskasvatuspalveluja sekä edellytetään monialaista yhteistyötä lasten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuuden varmistamiseksi. Nyt kun varhaiskasvatus on hallinnollisesti Opetus- ja kulttuuriministeriön alaista toimintaa, niin on tärkeää, että laissa huomioidaan myös varhaiskasvatuksen työvoimapoliittinen ja sosiaalipoliittinen luonne.

Varhaiskasvatuksen laatuun ja tavoitteiden saavuttamiseen vaikutetaan säätämällä sitova ryhmäkoko, nostamalla työntekijöiden koulutustasoa ja varmentamalla työntekijöiden jatkokouluttautuminen sekä hyödyntämällä eri työntekijöiden osaaminen täysimittaisesti. Talentia esittää palveluohjauksen tuomista varhaiskasvatuspalveluihin vanhempien valintojen tueksi.

Ryhmäkoko (35§ Päiväkodin henkilöstön mitoitus)

Talentia edellyttää, että päiväkotiryhmien koko on säädettävä sitovasti siten, että ryhmässä jossa on alle 3-vuotiaita lapsia saa olla korkeintaan 12 lasta, ja yli 3-vuotiaiden ryhmässä enintään 21 lasta. Talentia katsoo, että näitä suuremmissa ryhmissä varhaiskasvatuksen laatu ja olosuhteet heikkenevät. Talentia tukee varhaiskasvatustalouden esitystä pitää henkilökunnan ja lasten välinen suhdeluku nykyisellään, eli yksi työntekijä neljää alle 3-vuotiasta lasta kohden tai seitsemää yli 3-vuotiasta lasta kohden.

Koulutustason nosto (37§ Päiväkodin henkilöstön rakenne)

Työryhmän esityksessä päiväkodin henkilöstön rakenne pysyy nykyisenä eli joka kolmannella työntekijällä on korkeakoulututkinto. Talentia esittää, että henkilöstön koulutustasoa nostetaan. Näin turvataan suunnitelmallinen, tavoitteellinen ja laadukas varhaiskasvatustaso. Jokaisessa lapsiryhmässä tulee kahdella työntekijällä olla korkeakoulututkinto: toisella varhaiskasvatukseen suuntautunut sosionomin (AMK) tutkinto ja toisella kasvatustieteen kandidaatin varhaiskasvatukseen suuntautunut tutkinto. Kolmannelta ryhmän työntekijältä edellytetään sosiaali- ja terveystieteiden perustutkintoa.

Varhaiskasvatukseen suuntautuneet Sosionomit (AMK) ja kasvatustieteen kandidaatit rinnakkain varhaiskasvatuksen opettajina (27§ varhaiskasvatuksen opettaja ja 28§ Varhaiskasvatuksen sosionomi)

Talentia vastustaa työryhmän esitystä säättää erikseen varhaiskasvatuksen opettajan tehtävä ja varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävä. Liian yksityiskohtaiset henkilöstönormit ja kapea-alaiset tehtävät eivät edistä lain tavoitteiden toteuttamista käytännön työssä. Varhaiskasvatuksessa työskentelevän henkilöstön tehtävät ovat pedagogisesti, sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti laajentuneet ja monimuotoistuneet ja tämä kehitysnäkymä tulee jatkumaan.

Nykyisin kolmasosalla (32 %) lastentarhanopettajista on sosiaalialan tutkinto, yleisin tutkinto sosionomi (AMK). Varhaiskasvatukseen erikoistuneet sosionomit työskentelevät lastentarhanopettajina rinnakkain opistotutkinnon suorittaneiden lastentarhanopettajien (37 %), kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon (16%) ja kasvatustieteen maisterien (4 %) tutkinnon suorittaneiden lastentarhanopettajien kanssa.

Varhaiskasvatuksessa työskentelevillä korkeasti koulutetuilla sosionomeilla on korkeakoulututkinnon tuoma laaja osaaminen varhaiskasvatuksesta, pedagogiikasta ja sosiaalipedagogiikasta, jotka antavat hyvät valmiudet varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin. Päiväkodissa lapset alkavat sosiaalistua perheyhteisöä laajempaan maailmaan - yhteiskunnan jäseniksi. Sosiaalialan koulutustaustainen varhaiskasvatuksen opettaja tukee kaikkien lasten sosiaalista kasvua, edistää lasten ryhmien toimintaa kasvattavina vertaisyhteisöinä sekä vahvistaa varhaiskasvatuksen toimintaa kasvuyhteisönä.

Kasvatuskumppanuus tarkoittaa perheen kanssa yhdessä toimimista lapsen edun mukaisesti. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten on kyettävä kohtaamaan ja tukemaan sekä lapsia että heidän perheitään erilaisissa elämäntilanteissa. Varhaiskasvatuksessa tulee tulevaisuudessa olla yhä enemmän osaamista perheen kanssa yhdessä toimimiseen, osallisuuden tukemiseen, varhaiseen puuttumiseen sekä tarvittaessa perheen ohjaamiseen asiantuntijaverkostossa apua saamaan.

Henkilöstön saatavuus turvataan joustavilla opintopoluilla (27§ - 31§)

Talentia kannattaa sitä, että jatkossa sekä sosionomin (AMK) että kasvatustieteen kandidaatin tutkintoa voi täydentää varhaiskasvatuksen opinnoilla ja siten saavuttaa varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus.

Nykyisin avoimiin lastentarhanopettajan tehtäviin on vaikea saada kelpoisuusehdot täyttäviä työntekijöitä. Lastentarhanopettajapula ja työntekijöiden vaihtuvuus vaikeuttavat varhaiskasvatuksen suunnitelmallisuutta ja tavoitteellista toimintaa ja vaikuttavat siten huomattavasti palvelun laatuun.

Raportin esityksen mukaisesti tulee sosionomeille (AMK) avata myös selkeät opintopolut varhaiskasvatuksen erityisopettajan opintoihin. Tällä turvataan varhaiskasvatuksen erityisopettajien saatavuus ja laadukas lapsen kehityksen ja oppimisen tehostettu ja erityinen tuki tulevaisuudessa.

Esiopetuskelpoisuus

Vaikka kelpoisuus varhaiskasvatuksen esiopettajan tehtäviin ei suoranaisesti kuulu varhaiskasvatustlain sisältöalueisiin, niin sillä on silti suuri merkitys varhaiskasvatushenkilöstön pysyvyyteen ja sen myötä toiminnan laatuun. Sosionomitaustaisten lastentarhanopettajien vaihtuvuutta lisää se, että heistä kolmasosa on määräaikaisissa työsuhteissa. Tämä johtuu siitä, että sosionomit eivät ole voineet saada vuoden 2004 jälkeen lisäkoulutuksella kelpoisuutta toimia lastentarhanopettajana varhaiskasvatuksen esiopetuksessa. Lastentarhanopettajan, jolla ei ole esiopetuskelpoisuutta, on vaikea rakentaa kestäväää uraa päivähoitossa, jossa työtehtävät kiertyvät. Nyt esiopetusta uudistettaessa tämä epäkohta tulee korjata ja osana uudistusta tulee säätää, että varhaiskasvatukseen suuntautuneen sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaneille avataan uudelleen selkeä opintopolku esiopettajan kelpoisuuden saamiseksi.

Varhaiskasvatuksen palveluohjaus (20§ Ohjaus ja neuvonta)

Talentia esittää varhaiskasvatuksen palveluohjauksen säätämistä tulevaan varhaiskasvatustalakiin. Pelkkä ohjaus ja neuvonta ei turvaa lapsen edun mukaista varhaiskasvatuksen toteutumista. Palveluohjaus on toimintamuoto, jossa vanhemmat saavat tarvitsemaansa tietoa lähialueensa kaikista varhaiskasvatuspalveluista ja pääsevät pohtimaan lapsen ja perheen tarpeita yhdessä varhaiskasvatuksen palveluohjaajan kanssa. Palveluohjauksen avulla huoltajat tekevät päätöksen lapsen edun mukaisesta varhaiskasvatuspalvelun muodosta ja varhaiskasvatuksen toiminta-ajasta. Näin turvataan kaikille lapsille heidän edun mukainen yhdenvertainen oikeus varhaiskasvatukseen sekä turvataan talouden kasvuedellytykset. Mitä paremmin varhaiskasvatus vastaa lapsen tarpeisiin, sitä varmemmin se toimii ongelmien syntyä ehkäisevänä palveluna.

Palveluohjauksen avulla kunta saa tarvittavaa ennakkotietoa kuntalaisten varhaiskasvatuspalvelujen tarpeista, jolloin palvelut saadaan paremmin vastaamaan todellista tarvetta.

Lausunnon keskeinen sisältö

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian näkemyksen mukaan

- Varhaiskasvatuslaki on merkittävä laki koko yhteiskunnan hyvinvoinnin turvaamisen kannalta.
- Laadukas, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen varhaiskasvatus on lapsen oikeus ja sillä on merkittävä lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja oppimista edistävä tehtävä.
- Varhaiskasvatuspalveluilla on monta tehtävää – muun muassa on osa ihmisen elin-ikäistä oppimista, turvaa yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen lapsuuden, vähentää eriarvoistumista, ehkäisee syrjäytymistä ja turvaa vanhempien työssäkäynnin.
- Päiväkodin ryhmäkokoo tulee säätää sitovasti.
- Henkilöstörakennetta tulee muuttaa siten, että korkeakoulutettujen osuutta lisätään jotta turvataan laadukas tavoitteellinen toiminta.
- Lakiluonnoksen 27 § Varhaiskasvatuksen opettaja ja 28 § Varhaiskasvatuksen sosionomi jakaa nykyisen lastentarhanopettajan tehtävän kahteen uuteen tehtävään. Sosiaalialan koulutustaustaisten ja kasvatustieteiden koulutustaustaisten varhaiskasvatuksen opettajien tasavertainen työskentely rinnakkain tukee parhaiten varhaiskasvatuslain kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Nyt ei pidä rakentaa liian yksityiskohtaisia henkilöstönormeja ja kapea-alaisia tehtäviä varhaiskasvatuksen tehtäväkokonaisuuksiin. Päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja ovat riittäviä tehtävänimikkeitä erottamaan toimijoiden vastuuta ja työorientaatiota.
- Kelpoisuuden saamista tulee joustavoittaa niin, että tutkintoa voi täydentää varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden saamiseksi. Lisäksi tulee turvata sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaneille selkeä opintopolku varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtäviin, kuten raporttiinkin on kirjattu. Näin opintopolut ja työurat etenevät luontevasti ja samalla turvataan kelpoisuusehdot täyttävän henkilöstön saaminen ja pienennetään kustannuksia, joita syntyy mm. uudelleen kouluttautumisesta.
- Esiopetusta uudistettaessa tulee turvata sosiaalialan koulutustaustaisille varhaiskasvatuksen opettajille kouluttautumisväylä esiopettajan tehtäviin. Tämä vähentää varhaiskasvatuksen opettajien vaihtuvuutta ja lisää työntekijöiden työmotivaatiota ja sen myötä pidentää työuraa.
- Varhaiskasvatuslaissa tulee säätää palveluohjauksesta. Palveluohjauksen avulla varhaiskasvatuspalvelut kohdentuvat lapsen ja perheen tarpeiden mukaan. Palveluohjaus on toimintamuoto, jossa vanhemmat saavat tarvitsemaansa tietoa lähialueensa kaikista varhaiskasvatuspalveluista ja pääsevät pohtimaan lapsen ja perheen tarpeita yhdessä varhaiskasvatuksen palveluohjaajan kanssa. Palveluohjauksen avulla päätös varhaiskasvatuspalvelun muodosta ja toiminta-ajasta tapahtuu yhteistyössä vanhempien ja viranomaisten kanssa.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Tero Ristimäki
Puheenjohtaja

Marjo Varsa
Erityisasiantuntija